

MENAECHMI

Ex Plauti cōmoediā prologus et scaena ultima

Persōnae: MENAECHMVS I

MENAECHMVS II sive SOSICLES

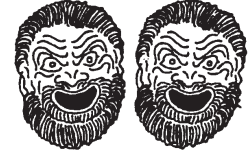
MESSENIO, servus Menaechmī II

Scaena: EPIDAMNI ante domum Menaechmī I

PROLOGVS

- 1-2 Salūtem vōbīs, spectātōrēs, nūntiō!
 Apportō vōbīs Plautum – linguā, nōn manū! –
 quaesō ut benignīs accipiātis auribus.
- 5 Nunc argūmentum accipite atque animadvertite
 – quam poterō in verba cōnferam paucissima.
- 17 Mercātor quīdam fuit Syrācūsīs senex.
 Eī sunt nātī filiī geminī duo,
 ita fōrmā similī puerī utī māter sua
- 20 nōn internōsse posset quae mammam dabat,
 neque adeō māter ipsa quae illōs pepererat!
 (ut ille dīxit mihi quī puerōs vīderat).
- 24 Postquam iam puerī septuennēs sunt, pater
- 25 onerāvit nāvem magnam multīs mercibus.
 Impōnit alterum geminum in nāvem pater,
 Tarentum āvēxit sēcum ad mercātum simul;
 illum reliquit alterum apud mātrem domī.
 Tarentī lūdī forte erant cum illūc venit;

Tarentum -ī *n*
 Syrācūsae -ārum *f pl*
 Epidamnus -ī *f* (= Dyrrachium)

Menaechmī -ōrum *m pl*, frātrēs
 geminī, titulus cōmoediae

T. Maccius Plautus -ī *m*, scrīpsit
 cōmoediās XXI; senex mortuus
 est a. 184 a.C. (ante Christum)

Menaechmus -ī *m* (MEN.)

Sōsiclēs -is *m*

Messēniō -ōnis *m* (MESS.)

prologus = is qui prologum
 dicit
 salūtem nūntiāre = salūtem
 dicere

quaesō = rogō
 benignus -a -um = qui bene vult
 argūmentum -ī *n*: a. fābulae =
 rēs quae in fābulā aguntur
 cōn-ferre con-tulisse col-lātum
 = contrahere, brevem facere
 in verba quam paucissima (: tam
 pauca quam) poterō

(puerī) fōrmā similī : fōrmam
 similem habentēs, similēs
 utī = ut
 māter sua (: eōrum) quae mam-
 mam (= pectus) dabat : nūtrīx
 inter-nōvisse (alterum ab alterō)
 = *dis-cernere*
 ad-eō = etiam; neque adeō = ac
 nē quidem

septuennis -e = VII annōs nātus

onerāre = onere implēre (*onus*
 -eris *n* = quod portātur/vehitur)
 alterum *g.*: Menaechmum (I)
 ā-vehere ↔ ad-vehere
 sē-cum simul = ūnā sē-cum
 mercātus -ūs *m* = locus quō con-
 veniunt mercātōres ut vēdant
 illum alterum: Sōsiclem

sterculinum -ī n = locus quō
stercora colliguntur
sarcire = emendare, re-ficere
(< re- + facere)

disciplīna -ae f = modus disci-
pulis/servis imperandi
aliēnum -ī n = rēs aliēna; ab ali-
ēnō manum absteineat (: dēbet
abstinēre)
nē sit/eat : nōn dēbet esse/īre
ambulātor -ōris m = quī ambulat
sōbrius -a -um ↔ ēbrius
nē quō = nē in ūllum locum, nē
ad quem(quam)

cubitus -ūs m < cubāre; ē cubitū
= ē lectō
cubitum supīnum < cubāre -uisse
prius quam cubitum it videat
(: cūret) utī villa clausa sit
iumentum -ī n = bēstia quae ad
trahendum adhibētur, ut equus,
bōs, asellus (= asinus)

diligentia -ae f < diligēns

vōmer -eris m = pars arātri
acūta quae terram secāt
mātūrē = temperī
cōnficiās fac = fac (: cūrā) ut
cōnficiās

inter-diū ↔ noctū adv = nocte
clausōs : inclūsōs

vīlica -ae f = vīlici uxor
cūrātō ut faciat
contentus -a -um + abl = quī suā
rē dēlectātur, quī satis habet
facitō ut ea tē metuat!
nimium adv = nimis
luxuriōsus -a -um < luxuria
ambulātrix -īcis f = quae ambulat
focus -ī m = ignis domesticus
circum-vertere

diēs fēstus = diēs ōtiōsus quō
diī adōrantur
super focum est imāgō Laris
prō cōpiā = ut tempus ei est
supplicāre + dat = adōrāre et
precārī (deōs)
coquere coxisse coctum

mentum trānsferri, stercus forās efferrī, sterculinum fierī,
sēmen pūrgārī, fūnēs sarcirī, novōs fierī’.

.....

Haec erunt vīlicī officia:

Disciplīnā bonā ūtātur...

Aliēnō manum absteineat, sua servet diligenter...

Prō beneficiō grātiam referat, ut aliīs rēctē facere libeat. 2

Vīlicus nē sit ambulātor, sōbrius sit semper, ad cēnam
nē quō eat...

Nē plūs cēseat sapere sē quam dominus!

Amīcōs dominī – eōs habeat sibi amīcōs... 3

Prīmus cubitū surgat, postrēmus cubitum eat. Prius 5
vīllam videat clausa utī sit, et utī quisque suō locō cubet,
et utī iūmenta pābulum habeant.

[Admonētur vīlicus:]

Bovēs māximā diligentiā cūrātōs habētō! ... 6

Arātra vōmerēque facitō utī bonōs habeās! ... 7

Opera omnia mātūrē cōnficiās fac, nam rēs rūstica sīc
est: sī ūnam rem sērō fēceris, omnia opera sērō faciēs...

Canēs interdiū clausōs esse oportet, ut noctū ācriōrēs et 124
vigilantiōrēs sint...

Vīlicae quae sunt officia, cūrātō faciat! Sī eam tibi 143
dederit dominus uxōrem, eā estō contentus! Ea tē metuat
facitō! Nē nimium luxuriōsa siet!... Ad cēnam nē quō eat,
nēve ambulātrix siet... Munda siet. Focum pūrum circum- 2
versum cotīdiē, priusquam cubitum eat, habeat. Kalendīs,
īdibus, nōnīs, fēstus diēs cum erit, corōnam in focum in-

corōna -ae f

dat, per eōsdemque diēs Larī familiārī prō
cōpiā supplicet. Cibum tibi et familiae cūret
utī coctum habeat.

stercus -oris n

5

3

5

6

7

124

143

2

DE LVPO ET AGNO

Phaedrus: Fābulae Aesōpiae, I.1

Ad rīvum eundem lupus et agnus vēnerant
sitī compulsī. Superior stābat lupus,
longēque inferior agnus.

Tunc fauce improbā

latrō incitātus iūrgiī causam intulit:

“Cūr” inquit “turbulentam fēcistī mihi
aquam bibentī?”

5

Lāniger contrā timēns:

“Quī possum, quaesō, facere quod quereris, lupe?
Ā tē dēcurrit ad meōs haustus liquor!”

Repulsus ille vēritātis vīribus:

“Ante hōs sex mēnsēs” ait “maledixistī mihi!”

10

Respondit agnus: “Equidem nātus nōn eram!”

“Pater hercle tuus” ille inquit “maledixit mihi!”

– atque ita correptum lacerat iniūstā nece!

Haec propter illōs scripta est hominēs fābula
quī fictīs causīs innocentēs opprimunt.

15

com-pellere -pulsisse -pulsum
= cōgere

faucēs -ium *fpl* = ōs dēvorāns;
cupiditās vorandī (-e *abl sg*)
latrō : lupus
incitāre = excitāre animum
in-ferre in-tulisse il-lātum
turbulentus -a -um = turbidus;
(aquam) turbulentam (: sordi-
dam) facere = turbāre

lāni-ger -erī *m* = quī lānam gerit
(: agnus)
quī *adv* = quōmodo
haustus -ūs *m* < haurīre; meōs
h.ūs : locum ubi hauriō (: bibō)
liquor -ōris *m* = māteria *liquida*,
ut aqua, lac, vinum, oleum...
re-pellere reppulsisse re-pulsum

cor-ripere -iō -ripuisse -reptum
= reprehendere, accūsāre
ita correptum *agnum* lacerat
haec fābula

avidus -a -um = cupidus ha-
bendī/edendī
dē-cipere -iō -cēpisse -ceptum
= fallere
meritō *adv* = ut meritum est
propriū -ī *n* ↔ aliēnum
ap-petere (< ad-) = cupidē
petere

lympha -ae *f* = aqua
simulācrum -ī *n* = imāgō
praeda -ae *f* = quod captum est

aviditās -ātis *f* < avidus; dēcepta
a. : canis avidus dēceptus
dī-misit : āmisit (cibum quem
ōre tenēbat)
ad-eō *adv* = etiam; nec adeō =
ac nē quidem

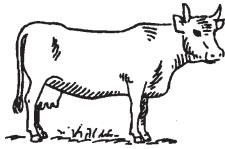
DE CANE AVIDO DECEPTO

Phaedrus, I.4

Āmittit meritō propriū quī aliēnum appetit.

Canis per flūmen carnem cum ferret natāns,
lymphārum in speculō vīdit simulācrum suum;
aliamque praedam ab aliō cane ferrī putāns
ēripere voluit. Vērūm dēcepta aviditās
et quem tenēbat ōre dīmīsit cibum
nec quem petēbat adeō potuit tangere!

5

vacca -ae f

capra -ae f

cervus -i m

DE SOCIIS LEONIS

Phaedrus, I.5

Numquam est fidēlis cum potentī societās.

Testātur haec fābella prōpositum meum:

Vacca et capella et patiēns ovis iniūriae
socii fuere cum leōne in saltibus.

5 Hī cum cēpissent cervum vāstī corporis,
sic est locūtus, partibus factis, leō:

“Ego prīmam tollō, nōminor quia ‘rēx Leō’;
secundam, quia sum fortis, tribuētis mihi;
tum, quia plūs valeō, mē sequētur tertia

10 – malō afficiētur sī quis quārtam tetigerit!”

Sic tōtam praedam sōla improbitās abstulit!

capella -ae f = parva capra

socius -i m = quī commūnī ne-
gōtiō coniungitur cum aliquō
fidēlis -e = fidus : tūtus
potēns -entis adi = quī potes-
tātem habet
societās -tātis f < socius
testārī (< testis) = dēmōnstrāre
prōpositum -i n (< prō-pōnere)
= dictum quod prōpōnitur
patiēns iniūriae (gen) = quī in-
iūriam patitur | ~ēre = ~erunt
saltus -ūs m = silva (in monte)
vāstus -a -um = ingēns

prīmam partem

tribuere -uisse -ūtum = dare
(quod dēbētur), trādere
valēre = validus esse
mē sequētur : mihi dabitur
sī quis : quisquis

improbitās -ātis f < improbus;
sōla i. : sōlus leō improbus

persōna tragica

persona cōmica

vulpēs -is f

DE VVLPE ET PERSONA INANI

Phaedrus, I.7

Persōnam tragicam forte vulpēs vīderat:

“Ō quanta speciēs!” inquit, “– cerebrum nōn habet!”

Hoc illis dictum est quibus honōrem et glōriam
fortūna tribuit – sēnsū commūnem abstulit.

inānis -e = vacuus

tragicus -a -um (↔ cōmicus) =
quī convenit ad *tragoediam*
tragoedia -ae f (↔ cōmoedia)
= fābula scaenica sēria
speciēs -ēi f = quod aspicitur,
fōrma pulchra, pulchritūdō
honōs -ōris m = laus, glōria
sēnsus -ūs m < sentīre; s. com-
mūnis = mēns rēctē sentiēns
dē rē commūnī, mēns sāna

GARRVLVS MOLESTVS

Q. Hōrātius Flaccus: SERMONES, I. 9

Ībam forte viā Sacrā, sicut meus est mōs
nescioquid meditāns nūgārum, tōtus in illīs.

Accurrit quīdam nōtus mihi nōmine tantum,
arreptāque manū: “Quid agis, dulcissime rērum?”

5 “Suāviter, ut nunc est” inquam, “et cupiō omnia quae
vīs.”

Cum adsectārētur, “Num quid vīs?” occupō.

At ille

“Nōris nōs” inquit, “doctī sumus.”

Hīc ego “Plūris

hōc” inquam “mihi eris.”

Miserē discēdere quaerēns

īre modo ōcius, interdum cōnsistere, in aurem

10 dīcere nescioquid puerō – cum sūdor ad īmōs
mānāret tālōs.

“Ō tē, Bōlāne, cerebrī
fēlicem!” aiēbam tacitus, cum quidlibet ille
garrīret, vīcōs, urbem laudāret.

Ut illī

nīl respondēbam, “Miserē cupis” inquit “abīre,

15 iam dūdum videō – sed nīl agis: ūsque tenēbō,
persequar! Hīnc quō nunc iter est tibi?”

[Ego:] “Nīl opus est tē

circumagī: quendam volo vīsere nōn tibi nōtum;

trāns Tiberim longē cubat is, prope Caesaris hortōs.”

[Ille:] “Nīl habeō quod agam et nōn sum piger: ūsque
sequar tē.”

garrulus -a -um = quī garrīt;
garrīre = nūgās fābulārī

sacer -cra -crum: (locus) sacer =
ubi diī adōrantur (ut templum);
via Sacra per Forum dūcit ad
templa deōrum; (vj|ā Sac|rā)

nescio-quid = aliquid
meditārī = cōgitāre

ar-ripere -iō -uisse -reptum = ad
sē rapere, citōprehendere
“quid agis” inquit “dulcissime
rērum (: cārissime omnium)?”
cupiō tibi omnia quae vīs

ad-sectārī = sequī pergere
occupāre = prius dīcere

nōveris (coni perf) nōs (: mē) =
putō tē nōvisse nōs (mē tibi
nōtum esse); doctus sum
plūris : plūris aestimandus; hōc
plūris = tantō plūris

quaerere + īnf = cupere
ōcius adv comp = celerius
īre, cōnsistere, dīcere : ībam,
cōnsistēbam, dīcēbam
puerō : servō meō
mānāre = fluere
tālus -ī m = īnfima crūris pars
Bōlānus -ī m, quīdam vir īrā-
cundus (= quī facile īrāscitur)
cerebrum : mēns īrācunda; tē
cerebrī fēlicem! = tū quam
fēlix es ob cerebrum!
(ce|reb-rī)

ut + imperf ind = cum + imperf
coni: ut illī nīl respondēbam
= cum illī nīl respondērem

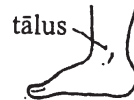
ūsque (: sine morā) tenēbō tē

persequar tē

nīl/nihil adv = nullō modō, nōn

circum-agere

cubat : lectō tenētur, aegrōtat
hortī Caesaris: quōs C. Iūlius
Caesar populō Rōmānō
dōnāvit

DE QVAESTIONE CHRISTIANORVM

C. Plinius Secundus: EPISTVLAE

Liber X, Epistula XCVI

C. Plinius Trāiānō Imperātōrī.

- 1 Sollemne est mihi, domine, omnia dē quibus dubitō ad tē referre. Quis enim potest melius vel cūctātiōnem meam regere vel ignōrantiam īnstruere?

Cognitiōnibus dē Chrīstiānīs interfuī numquam. Ideō nesciō quid et quātenus aut pūnīrī soleat aut quaerī.

- 2 Nec mediocriter haesitāvī,
– sitne aliquod discrīmen aetātum, an quamlibet tenerī nihil ā rōbustiōribus differant?
– dētur paenitentiae venia, an eī quī omnīnō Chrīstiānus fuit dēsiisse nōn prōsit?
– nōmen ipsum, sī flāgitiīs careat, an flāgitia cohaerentia nōminī pūniantur?

Interim, in iīs quī ad mē tamquam Chrīstiānī dēferēbantur hunc sum secūtus modum:

- 3 Interrogāvī ipsōs ‘an essent Chrīstiānī?’ Cōnfitentēs iterum ac tertiō interrogāvī supplicium minātus. Perseverantēs dūcī iussī. Neque enim dubitābam, quālecumque esset quod fatērentur, pertināciam certē et īnflexibilem obstinātiōnem dēbere pūnīrī.
- 4 Fuērunt aliī similis āmentiae, quōs, quia cīvēs Rōmānī erant, adnotāvī in Urbem remittendōs.
Mox – ipsō tractātū, ut fierī solet, diffundente sē crīmine – plūrēs speciēs incidērunt.
- 5 Prōpositus est libellus sine auctōre multōrum nōmina continēns.

quaestiō -ōnis *f*: in iūdicīō
C. *Plinius Secundus* vixit a. 61/62–±113 p.C. *Epistulās* ēdidit; a.110–112 in Asiā Bīthyniam prōvinciam administrāvit unde epistulās mīsit ad Trāiānum *M. Ulpius Trāiānus*, Imperātor Rōmānus a. 98–117
sollemnis -e = quod certis temporibus solet fierī; *n* mōs
cūctātiō -ōnis *f* < cūctārī = incertus morārī
ignōrantia -ae *f* < ignōrāre
: mē cūctantem regere vel ignōrantem īnstruere (= docēre)
cognitiō (< cognōscere) = quaestiō
inter-esse + *dat* = adesse in
quā-tenus *adv* = quem ad finem
mediocris -e = modicus, *adv* -iter
haesitāre = cūctārī, dubitāre
discrīmen -inis *n* < dis-cernere
tener -a -um = parvus et dēbilis
quam-libet tenerī: etiam tenerrīmī
rōbustus -a -um = validus
dif-ferre = discernī, aliter tractārī
paenitentia -ae *f* = dolor eius quī
sē peccāvisse fatētur; p.ae veniam dare = ignōscere ob p.am
venia -ae *f* = ignōscendī grātia
nōmen ‘*Chrīstiānus*’
co-haerēre -sisse + *dat* = coniungī cum

dē-ferre (reum) = dēnūntiāre, reum facere, accūsāre

cōnfitentēs = eōs quī cōnfitēbantur
tertiō/tertium *adv*
per-severāre = cōstanter permanēre
dūcī *ad supplicium*
-cumque: quālis- quāle-cumque
pertinācia -ae *f* < *pertināx* -ācis
adi = perseverāns
īn-flexibilis -e = quī nōn flectitur
obstinātiō -ōnis *f* = pertinācia
ā-mentia -ae *f* < ā-mēns -entis
adi = īnsānus (mente)
ad-notāre = statuere (notā)
remittendōs *esse*
tractātus -ūs *m* = modus tractandī
dif-fundere = spargere
speciēs -ēī *f* = fōrma, genus
īn-cidere = ēvenīre, fierī